

Doğu Akdeniz’de Türkiye ve Yunanistan Arasındaki Deniz Yetki Alanları Uyuşmazlığı*

Maritime Jurisdiction Dispute Between Turkey and Greece in The Eastern Mediterranean

Av. İbrahim DEMİR**

Öz

Uluslararası Deniz Hukuku’nun önemli bir konusu olan deniz alanlarının sınırlandırılması 1958 Cenevre Sözleşmeleri ve 1982 Deniz Hukuku Sözleşmesi uyarınca ele alınmıştır. Bu sözleşmeler kıyı devletlerinin deniz yetki alanları sınırlarını belirlenmesinde önem arz etmektedir. Kıyıdaş olan devletler birbirleri arasında deniz yetki alanlarının belirlenmesi hususunda ihtilaflar yaşayabilmektedirler. İki komşu ve kıyıdaş devlet olan Yunanistan ile Türkiye’nin arasında da Doğu Akdeniz üzerinde münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığı sınırlarının belirlenmesi konusunda anlaşmazlıklar mevcuttur. Yaptığımız bu çalışmada Doğu Akdeniz’de uyuşmazlığın yaşandığı münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığını iyi bir şekilde anlatılabilmesi için ilk olarak karasuları açıklanmıştır. İkinci olarak kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge kavramları ile bunların deniz yetki alanları olarak nasıl sınırlandırılması gerektiği uluslararası yargı kararlarından da bahsedilerek açıklanmıştır. Daha sonrasında ise Türkiye ile Yunanistan arasındaki Doğu Akdeniz’deki anlaşmazlığın kaynağının ne olduğu anlatılmış ve Doğu Akdeniz’de deniz yetki alanları açısından her iki ülkenin ortaya koyduğu tezler açıklanmıştır. Çalışmanın son kısmında deniz yetki alanlarının çözümünde uluslararası sözleşmeler ile uluslararası mahkemelerin kararları kaynak olarak

* **Makalenin Geliş Tarihi/Received:** 01.01.2024, **Makalenin Kabul Tarihi/Accepted:** 11.03.2024.

İntihal/Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir./This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

** İstanbul Barosu Üyesi Avukat, Sakarya Üniversitesi Kamu Hukuku Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, (e-posta/e-mail: av.ibrahimdemir@gmail.com, ORCID: 0009-0009-6573-7250).

gösterilerek Türkiye ve Yunanistan'ın Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanlarının sınırlandırılmasına dair tezleri üzerinde değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Doğu Akdeniz, Türkiye, Yunanistan, uluslararası deniz hukuku, kıta sahanlığı, münhasır ekonomik bölge.

Abstract

The delimitation of maritime areas, which is an important subject of the International Law of the Sea, has been addressed in accordance with the 1958 Geneva Conventions and the 1982 Law of the Sea Convention. These conventions are important in determining the maritime zones of coastal states. Coastal states may have disputes among each other over the determination of maritime jurisdiction areas. Greece and Turkey, two neighboring and coastal states, also have disagreements over the delimitation of the exclusive economic zone and continental shelf boundaries in the Eastern Mediterranean. In this study, the territorial waters are first explained in order to explain the exclusive economic zone and continental shelf in the Eastern Mediterranean in a good way. Secondly, the concepts of continental shelf and exclusive economic zone and how these should be delimited as maritime jurisdictions are explained by referring to international judicial decisions. Afterwards, the source of the dispute between Turkey and Greece in the Eastern Mediterranean and the arguments put forward by both countries in terms of maritime jurisdiction in the Eastern Mediterranean are explained. In the last part of the study, evaluations are made on the theses of Turkey and Greece regarding the delimitation of maritime jurisdiction areas in the Eastern Mediterranean by referring to international conventions and decisions of international courts as sources in the resolution of maritime jurisdiction areas.

Keywords: Eastern Mediterranean, Türkiye, Greece, international sea law, continental shelf, exclusive economic zone.

GİRİŞ

Denizler tarih boyunca ekonomik, ulaşım, ticaret, nakliye ve gıdasal ihtiyaçlar ile birlikte devletlerin savaşlarda birbirlerine karşı üstün gelebilmesi için oldukça büyük bir öneme sahip olmuştur. Bu önem ise daha çok karasularıyla sınırlı kalmıştır.¹ Fakat 17. Yüzyılda özellikle Portekizliler açık denizleri de kendi devletlerinin bir parçası olarak saymıştır. Denizlerin serbestliği ilkesi açısından okyanuslar tüm milletlerin ulaşabileceği ve karasuları dışında kalan bölgelerin dışında kalan tüm deniz alanların herkese ait olması gerektiğini savunan Grotius tarafından Portekiz'in bu iddiaları tepkiyle karşılanmıştır. Nitekim Grotius'un bu görüşü Kuzey Avrupa devletlerinin desteğiyle üstün gelmiştir.² Sonraki yüzyıllarda ise

---

¹ Ömer Miraç Sali, 'Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasında Doğu Akdeniz Adaları', (2022), 5, [1], Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi, 38, 39.

² Malcolm N. Shaw, *Uluslararası Hukuk*, (İbrahim Kaya (ed), Yücel Acer ve diğerleri, 8. bs, Türkiye Bilimler Akademisi 2019), 393.

teknolojik gelişmelerin yaşanmasıyla denizlerin önemi daha çok artmış ve devletler denizinin altında da üstünde de hak iddia etmeye başlamıştır.³ Bu iddiaların neticesi olarak uluslararası alanda çalışmalar başlatılmıştır. 1873 yılında Uluslararası Hukuk Derneği ve Uluslararası Hukuk Enstitüsü kurulmuştur. 1939 tarihli La Haye Kodifikasyon Konferansı ile deniz hukuku iyice önem kazanmaya başlamıştır.⁴

Deniz alanlarının sınırlandırılması devletlerarasında birtakım uyuşmazlıklara sebebiyet vermiştir. Bu uyuşmazlıkların giderilmesi için 1958 tarihinde Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi (KBBS) düzenlenmiş olup, 1985, 1960 ve 1973 tarihlerinde uluslararası deniz hukuku konferansları düzenlenmiştir. Bu konferansların sonucunda 1982 tarihinde ise Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS) bazı devletler tarafından imzalanmıştır.⁵ Yaşanan uyuşmazlıklar ya kıyıdaş devletlerin kendi aralarında yaptıkları antlaşmalarla çözülebilmekte ya da uluslararası sözleşmelere dayanarak uluslararası mahkemelere başvurularak mahkemelerin verdikleri kararlar neticesinde çözüme kavuşturulabilmektedir.⁶

BMDHS'nin 56. maddesinde kıyı devletin münhasır ekonomik bölgelerinin, 77. maddesinde ise kıta sahanlığı üzerindeki egemenlik hakları açıklanmıştır. Ayrıca 57. ve 77. maddelerinde yetki alanları açısından kıyı devletlerine bazı hak ve sorumluluklar yüklenirken, diğer devletlerin de belirli haklara sahip olmasına olanak sağlanmaktadır. Deniz yetki alanlarının belirlenmesi, uluslararası hukukun temel prensiplerine dayalı olarak gerçekleştirilen bir süreçtir. BMDHS ve diğer uluslararası sözleşmeler, deniz yetki alanlarının belirlenmesi sürecinde birer rehber niteliği taşımaktadır. Deniz yetki alanlarını sınırlandırma süreci, müzakereler, uzlaşma ve karşılıklı çıkarların korunması üzerine inşa edilir.

Doğu Akdeniz, jeopolitik ve ekonomik öneme sahip olan zengin enerji kaynaklarına ev sahipliği yapan bir bölgedir. Türkiye'nin de sınırı olduğu Akdeniz'in doğu kısmında doğalgaz ve petrol keşiflerinin yapılmasıyla ciddi bir enerji krizi ortaya çıkmıştır. Doğu Akdeniz'deki münhasır ekonomik bölgelerin belirlenmesine dair yaşanan sorun bölge devletler arasında çıkar çatışmalarını ve gerilimi artırmıştır.⁷ Yunanistan ve Türkiye arasında münhasır ekonomik bölgenin belirlenmesi açısından ciddi anlaşmazlıklar bulunmaktadır. Meydana gelen bu

---

³ Sali, (n 1), 39.

⁴ Şule Güneş, 'Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi ve Deniz Çevresinin Korunması', (2007), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 56, [1], 1, 5.

⁵ İmzalayan devletleri için bkz, 1982 Tarihli BMDHS tarafları, https://www.un.org/Depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm, 1958 Tarihli KBBS tarafları, https://archive.md/20130705155944/http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?mtdsg_no=XXI-1&chapter=21&lang=en, Erişim Tarihi: 29.01.2024.

⁶ Yusuf Aksar, Teoride ve Uygulamada Uluslararası Hukuk II, (3. bs, Seçkin Yayınları 2015), 57-62; Melda Sur, Uluslararası Deniz Hukuku, (11. bs, Beta Yayınları 2017), 334-337.

⁷ Cansu Saçı, 'Doğu Akdeniz Enerji Rekabeti ve Türkiye', (2020), 4, [2], Uludağ: Uluslararası Çalışmalar Dergisi, 135, 143.

anlaşmazlıkları çözmek için devletler uzun yıllar boyunca karşılıklı birçok görüşmeler gerçekleştirmişler fakat sonuç alamamışlardır.⁸

Bu çalışmada; Türkiye ile Yunanistan arasında 2000'li yılların başından itibaren ortaya çıkan Doğu Akdeniz'deki kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge uyuşmazlığının, 1958 tarihli KBBS'nin ve 1982 tarihli BMDHS'nin ilgili hükümleri ile uluslararası yargı kararları ve öğretideki görüşler çerçevesinde irdelenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, öncelikle karasuları, kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge kavramlarının kuramsal çerçevesi ortaya konulmuş; ardından, Türkiye ile Yunanistan arasında Doğu Akdeniz'de yaşanan söz konusu uyuşmazlığın sebepleri ve tarafların konu hakkındaki temel tezleri ve itirazları irdelenmiş; son olarak da, Yunanistan'ın Meis adası⁹ için münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığı yetki alanı tanınmasına yönelik talebinin anılan uluslararası antlaşmalar, uluslararası yargı kararları ve doktrin görüşleri ışığında mümkün olup olmayacağı tartışılmıştır.

I. KARASULARI

A. Kavram ve Tarihçesi

Karasuları, kıyı devletinin açık deniz ile kıyılarının ya da iç sularının dış sınırı arasındaki deniz alanıdır. Karasuları da iç sular gibi kıyı devletinin tam egemenliği altındadır. Bu yüzden karasuları devletin ayrılmaz bir parçasıdır.¹⁰

Karasularının sınırlarının ne olacağı uluslararası hukukta uzun senelerce tartışma konusu olmuştur. Karasuları ilk önce ufuk çizgisi ya da görüş ölçütü kullanılmasıyla belirlenirken, Hugo Grotius ve bazı uluslararası hukukçular tarafından top atış mesafesi olan 3 mil baz alınmıştır. 18. Yüzyılın sonlarında karasuların üç deniz mili olması gerektiğine dair görüş uluslararası platformda kabul görmeye başlamıştır. Fakat bazı Latin Amerika ülkelerinin karasu sınırları 200 deniz milini bulmuştur.¹¹

1958 tarihli Birinci Deniz Hukuku Konferansı'nda karasularının genişliği konusunda 3 milden 200 mile kadar uzanan çok sayıda talepler öne sürülmüşse de devletlerin ortak bir nokta bulamaması nedeniyle anlaşılammıştır. 1960 tarihli İkinci Deniz Hukuku Konferansı'nda Amerika Birleşik Devletleri'nin 6 mil karasuları 6 mil balıkçılık bölgesi önerisi de 1 oy farkla reddedilmiştir. 1973 tarihli Üçüncü Deniz Hukuku Konferansı'nda ise 109 tane devlet karasuları sınırının 12 deniz mili olmasını kabul etmiştir. Sonuç olarak 1982 tarihli Birleşmiş

⁸ Halil İlker Avcı, 'Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları Uyuşmazlığı: Yaşanan Krizler ve Etkileri', (2021), 3, [1], Diplomasi Araştırmaları Dergisi, 1, 10.

⁹ İsmet Balık, 'Türkiye'nin Deniz Yetki Alanları ve Kıyıdaş Ülkelerle Yetki Alanı Anlaşmazlıkları', (2018), 11, [1], Kent Akademisi, 86, 95.

¹⁰ İsmail Demir, 'Türk Deniz Yetki Alanlarının Belirlenmesinin Hukuki Dayanakları Üzerine Bazı Düşünceler', (2020), 65, Adalet Dergisi, 27, 32.

¹¹ Aksar, (n 6), 34; Şeref Ünal, 'Uluslararası Hukuk', (1. bs, Yetkin Yayınları 2005), 129.

Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi düzenlenmiş ve karasularının azami genişliği 12 mil olarak kabul edilmiştir.¹²

B. Esas Hat

Karasuları iç ve dış sınırlar olmak üzere iki türlü sınırlandırmaya tâbidir. Karasularının iç sınırı esas hattın çizildiği yerden başlamaktadır. Karasuların dış sınırı ise kıyı çizgisine veya esas hatta tam paralel bir çizgi çekilmesiyle belirlenir.¹³ Birincisine normal esas hatlar ikincisine ise düz esas hatlar da denilmektedir.¹⁴ Şimdi bu normal ve düz esas hatları açıklayalım.

1. Normal Esas Hatlar

1958 tarihli KBBS'nin 5. maddesinin ilk fıkrasına ve 1982 tarihli BMDHS'nin 8. maddesinin ilk fıkrasına göre devletin kıyısındaki denizin minimum seviyesini takip eden normal esas hattır. Normal esas hat devletin kıyısındaki suların en çok çekildiği hattır. Normal esas hat metoduna göre karasuları, deniz çekildiği an ortaya çıkan kara çizgisinden başlayarak, bütün kıyı hattı boyunca, girinti ve çıkıntılarla birlikte devam eder.¹⁵

Normal esas hat usulünü uygulayabilmek için kıyı devletinin, sahiller açısından, coğrafi yönden herhangi bir problemi olmaması ve net şekilde düzgün bir kıyıya sahip bulunması gerekmektedir. Kıyının fazla girintili ve çıkıntılı olması halinde ya da kıyının yakınında adalar, sığılıklar veya kayalıklar mevcutsa, bu usul uygulanamaz. Bunun nedeni ise kıyı devletinin aleyhinde bir durumu kaçınılmaz kılmasıdır.¹⁶

2. Düz Esas Hatlar

Kıyılarda çok fazla girinti ve çıkıntının bulunması, çok sayıda ada ve kayalıkların olması durumunda deniz suyu seviyesinin minimum olduğu çizginin takibiyle oluşturulan hatta ise düz esas hat denilir.¹⁷ Düz esas hattın uygulanması için BMDHS madde 7'ye göre şu şartlar bulunmalıdır:¹⁸

- Kıyılarda ciddi şekilde girinti ve çıkıntı bulunmalı ya da çok sayıda irili ufaklı adalar olmalı,
- Düz esas çizgisi kıyıdan açık şekilde uzaklaşmamalı,
- Deniz alanları ile karanın yeterli seviyede bir bağlantısı olmalı,

---

¹² Sur, (n 6), 344, 345.

¹³ Sur, (n 6), 343.

¹⁴ Ünal, (n 11), 130.

¹⁵ Hakkı Aydın, 'Karasularının Sınırlarının Tespiti ve İç Suların Hukuki Rejimi', (2003), 7, 1, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 61, 68.

¹⁶ Aydın, (n 15), 68.

¹⁷ Aksar, (n 6), 25; Selami Kuran, 'Uluslararası Deniz Hukuku', (5. bs, Beta Yayınları 2016), 33, 34.

¹⁸ Sur, (n 6), 340.

- Farklı bir devletin karasularını münhasır ekonomik bölge veya açık denizden kesmemelidir.

BMDHS'nin 7/4 maddesine göre denizin üstünde devamlı olarak deniz feneri ya da benzer tesisler var ise bunlara doğru veya bunlardan itibaren düz esas hat çizilebilir. Sözleşmenin 7/6'ncı maddesinde ise bir devletin diğer bir devlete ait olan karasularını açık denizden ya da münhasır ekonomik bölge üzerinden kesecek şekilde düz esas hat uygulayamaz.

C. Adalar

Adalar dört bir tarafı deniz suyu ile çevrili arazilerdir. Adalar deniz yetki alanları kapsamında sadece karasularına sahip olabilirler. Adaların münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlıklarına da sahip olabileceği hususu doktrinde tartışmalıdır.¹⁹ Fakat Uluslararası Hakem Mahkemesinin İngiltere ile Fransa arasındaki kıta sahanlığı uyuşmazlığına ilişkin kararında İngiltere'ye ait olan ve Fransa ana karasına İngiltere'ye kıyasla daha yakın bir konumda bulunan Kanal Adaları'nın kıta sahanlığına sahip olamayacağına yani sadece karasularına sahip olacağına dair karar verilmiştir. Bunun sebebi olarak da adaların konumlarının Fransa ile İngiltere'nin ana kara ülkelerinin Manş Denizi'ne olan kıyılarının her ne kadar birbirine eşit olmasına ve karşı karşıya bulunmasına rağmen, adaların coğrafi konumlarından dolayı İngiltere ve Fransa arasındaki eşit şartların bozulduğu, kıta sahanlığının sınırlandırılmasında Fransa'ya ait olan kıta sahanlığının ciddi şekilde azalacağı gösterilmiştir. Bu gerekçelerin sonucu olarak Kanal Adaları'nın Manş Denizi'ne bakan taraflarına 12 mil genişlikte bir cep bölge bırakılmış olup, kıta sahanlığı sınırının iki devlet arasındaki ana kara ülkelerinin kıyıları esas alınarak eşit uzaklık ilkesine göre orta hat olmasına karar verilmiştir. Yine benzer şekilde Ukrayna ile Romanya arasında da Ukrayna'ya ait olan Yılan Adası'nın münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığı sınırlandırılmasına dair bir uyuşmazlık yaşanmıştır. Romanya sınırlandırmanın başlangıç noktası olarak bu adanın esas alınamayacağını iddia etmiştir. Ukrayna ise sınırlandırmanın Yılan Adası'ndan başlaması gerektiğini iddia etmiştir. Uluslararası Adalet Divanı verdiği kararda Yılan Adası'nın sadece karasularına sahip olabileceğine, sınırlandırmanın Yılan Adası'ndan itibaren esas alınamayacağına kanaat getirmiştir.²⁰ Söz konusu bu kararlara ve Yaycı'nın da haklı olarak belirttiği gibi, söz konusu karar çerçevesinde adaların sadece karasularına sahip olabileceği sonucuna varılabilir. Bu karasuları ise yukarıda belirttiğimiz gibi BMDHS'ye göre en fazla 12 mil olabilmektedir. Nitekim uluslararası hukuktaki hakkaniyet ilkesi²¹ gereğince kıyı devletinin sahile olan kıyı uzunluğu göz ardı

¹⁹ Ünal, (n 11), 131; Cihat Yaycı, 'Doğu Akdeniz'de Yetki Alanlarının Paylaşılması Sorunu ve Türkiye', (2012), 4, [6], Bilge Strateji, 1, 20.

²⁰ *Delimitation of The Continental Shelf (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and The French Republic)*, 30 June 1977, Maritime Delimitation in the Black Sea, Romania v. Ukraine, Judgment, ICJ Reports, 61; Yaycı, (n 19), 20.

²¹ Ayrıntılı bilgi için bkz., Fevzi Topsoy, 'Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasında "Hakkaniyet İlkesi" ve Dağıtıcı Adaletin Sağlanmasındaki Rolü', (2013), 13, [19], Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Hukuk Özel Sayısı, 191, 191-203.

edilmeyerek bir adanın sadece karasuları bakımından bir sınırlamaya tâbi olması gerekmektedir.

II. KITA SAHANLIĞI

A. Kavram ve Tarihçesi

Kıta sahanlığını, karasularının ötesinde başlayarak karanın deniz altındaki belli bir mesafe ve derinliğe kadar giden parçası ve deniz tabanıdır, şeklinde tanımlayabiliriz. Kıta sahanlığı deniz kıyı noktasından açıklara doğru ilerledikçe derinleşir.²² İkinci Dünya Savaşından sonra önem kazanan kıta sahanlığı ilk olarak ABD’de Truman Bildirisiyle önem kazanmıştır. Söz konusu bildiride ABD 100 kulaç derinliğe kadar olan kıta sahanlığının doğal kaynaklarının kendisine ait olduğunu bildirmiştir. Bunun akabinde birçok devlet cesaret alarak karasularının sınırlarını 200 deniz miline çıkartmak istemiştir.²³ Truman Bildirisiyle ABD kendi kıta sahanlığını ilan etmiş ve bu alandaki kaynakların kendi egemenliği altında bulunduğunu tüm dünyaya bildirmiştir. Diğer devletler de bu duruma aynı şekilde karşılık vermiş ve Birinci Deniz Hukuku Konferansında 1958 tarihli Kıta Sahanlığı Sözleşmesi imzalanmıştır.²⁴

1958 tarihli Kıta Sahanlığı Sözleşmesi’ne göre bir alanın kıta sahanlığı sıfatına nail olabilmesi için 200 metre derinlik ve işletilebilirlik özelliklerine sahip olması gerekmektedir. Fakat işletilebilirlik özelliği tartışmalara sebebiyet vermekle birlikte ileri teknolojiye sahip olan bir kıyı devletinin kıta sahanlığı çok geniş olabilecektir.²⁵

1982 BMDHS’de derinlik ve işletilebilirlik gibi kavramlar kullanılmaktan vazgeçilmiş olup, kıyı devletinin karasının doğal bir uzantısı olduğu vurgulanmıştır. Sözleşmenin 76. maddesinde kıyı devletinin doğal uzantısının 200 deniz milinden daha fazla olursa esas hattan itibaren 350 deniz miline kadar kıta sahanlığına sahip olabileceği belirtilmiştir. Fakat böyle bir durumda kıta sahanlığından faydalanabilmek için kıyı devleti Uluslararası Deniz Yatağı Otoritesi’ne katkıda bulunma veya ödeme yapmaya mecburdur. Ayrıca kıta sahanlığındaki su derinliği 2500 metreyi aşıyorsa, aşığı yerden itibaren kıta sahanlığı 100 deniz milinden fazla olamaz. Kıyıları karşı karşıya ya da bitişik şekilde olan devletlerin kıta sahanlıkları kendi aralarındaki anlaşmalarla belirlenecektir. Bu anlaşmaların sağlanamaması halinde konuya uluslararası yargı makamları çözüm getirecektir.²⁶

---

²² Sur, (n 6), 379.

²³ Sur, (n 6), 381.

²⁴ Aksar, (n 6), 54; İlyas Doğan, ‘Devletler Hukuku’, (4. bs, Astana Yayınları 2020), 322.

²⁵ Aksar, (n 6), 55.

²⁶ Ünal, (n 11), 143; Aksar, (n 6), 56; Sur, (n 6), 381, 382.

B. Kıyı Devletinın Kıta Sahanlığı Üstündeki Hakları

Her devlet herhangi bir ilana gerek olmaksızın kendiliğinden kıta sahanlığı üzerinde haklara sahiptir Kıyı devleti kendi kıta sahanlığı üzerinde serbestçe doğal kaynak araştırması ve işletmesi yapabilir. Bu konuda kıyı devleti kesin bir yetkiye sahiptir. Diğer devletlerin doğal kaynak araştırması yapması ya da işletmesi kıyı devletinın izni olmadan mümkün değildir. Bu doğal kaynaklara canlı veya cansız her türlü şey dahildir. Ayrıca kıyı devletinın izni olmadan yabancı bir devlet kıyı devletinın kıta sahanlığında araştırma veya işletme gerçekleştiremez. Kıyı devleti kendi kıta sahanlığında yapay ada, tesis veya yapılar yapabilir ve 500 metreye kadar da bunları korumak için güvenlik bölgesi ilan edebilir. Bunların yanı sıra kıta sahanlığı üzerinde istediği gibi tünel açma faaliyetlerine izin verme ve bununla ilgili düzenlemeler yapma yetkisine de sahiptir. Bu haklar birer örf ve âdet kuralı niteliğindedir.²⁷

C. Yabancı Devletlerin Kıyı Devletinın Kıta Sahanlığı Üstündeki Hakları

Yabancı devletler kıyı devletinın kıta sahanlığında seyrüsefer ve uçuş haklarını serbestçe kullanabilir. Ayrıca Sözleşmenin 79. maddesi kapsamında kıyı devletinın kıta sahanlığında yabancı devletler sualtı kabloları ve boru hatları döşeyebilme haklarına sahiptirler. Kıyı devleti kıta sahanlığının üstünde araştırma yapmak, buradaki doğal kaynakları işletmek, çevre kirliliğini önlemek veya azaltmak amacıyla makul tedbirler alma durumları dışında bu kabloların ve petrol borularının döşenmesine veya bakımının yapılmasına izin vermek zorundadır.²⁸

D. Kıta Sahanlığı Uyuşmazlıklarına İlişkin Uluslararası Mahkemelerin Kararları

Birbirlerine kıyıdaş olan devletler arasında kıta sahanlığının belirlenmesi ile ilgili uyuşmazlıklar yaşanabilmektedir. Yaşanan bu uyuşmazlıklar ya karşılıklı antlaşmalarla ya da uluslararası mahkemelerin verdiği kararlar neticesinde çözülebilmektedir. Kuzey Denizi Kıta Sahanlığı davasında Danimarka ve Hollanda, Almanya'nın sözleşmeye taraf olmamasına rağmen 1958 Tarihli Kıta Sahanlığı Sözleşmesi'nin 6. Maddesindeki eşit uzaklık ilkesinin örf ve âdet kuralı olması nedeniyle bu maddeye bağlı olması gerektiğini iddia etmiştir. Bu iddiaya göre Almanya'nın kıta sahanlığı kıyılarının coğrafi şekli nedeniyle çok az bir alana sahip olması anlamına gelmekteydi. Almanya ise Uluslararası Adalet Divanı'na başvurarak kıyılarının huni şekline sahip olması nedeniyle sınırlandırmanın buna bağlı olarak yapılmasını talep etmiştir. Uluslararası Adalet Divanı ise verdiği kararda 6. maddedeki eşit uzaklık ilkesinin örf ve âdet kuralı olmadığına ve sınırlandırmanın ise tüm özel durumları da olaya katarak hakkaniyet ilkesi çerçevesinde yapılması gerektiğine karar vermiştir.²⁹

²⁷ Aksar, (n 6), 56; Ünal, (n 11), 144.

²⁸ Aksar, (n 6), 57.

²⁹ Aksar, (n 6), 58; *North Sea Continental Shelf Case, (Germany/Denmark, Germany/Netherlands)*, 20 February 1969, <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/52/052-19690220-JUD-01-00-EN.pdf>, Erişim Tarihi: 26.02.2024.

Kıta sahanlığı uyuşmazlığına konu olan bir durum da adalardır. Adalar kıta sahanlığına sahip olamayacaktır. Bu konu Uluslararası Hakem Mahkemesi'nin Fransa ve İngiltere'nin aralarındaki Kanal kıta sahanlığı uyuşmazlığında da açıkça belirtilmiştir. Nitekim davada Fransa'nın iddiası Biscay Körfezi, Granville Körfezi ve Dover Boğazı'nda coğrafi olarak özel şartların bulunduğu, bu sebepten dolayı eşit uzaklık ilkesinin uygulanamayacağı ve örf ve âdet kurallarının uygulama alanı bulacağı yönündedir. İngiltere ise buna karşı çıkmıştır. Uluslararası Hakem Mahkemesi'nin verdiği karara göre, coğrafi şartlar uygun ise eşit uzaklık ya da herhangi bir deniz yetki alanı sınırlandırması uygulanabilir.³⁰ Libya-Malta arasındaki kıta sahanlığı davasında Malta kıta sahanlığı sınırının kendisi ile Libya'nın anakara ülkesi arasında ortadan bir hat üzere uygulanmasını talep etmiştir. Libya ise doğal uzantı ve kıyı şeridinin çok daha uzun olduğunu beyan ederek daha kuzey bir noktadan sınırlandırma yapılmasını talep etmiştir. Uluslararası Adalet Divanı verdiği kararda hakkaniyet gereği bir kıta sahanlığı sınırlandırması yaparak Libya ile Malta arasındaki ortay hattın kuzeyinden sınırlandırma uygulanmasına hükmetmiştir.³¹ Tüm bu gelişmelerden anlaşılacağı adalarda kıta sahanlığı sınırlamasında yerleşim yeri olsun ya da olmasın hakkaniyete uygun çözüm esasları benimsenerek bazen kısmi etki tanındığı bazen de hiç kıta sahanlığı tanınmadığı yönünde gelişmiştir.

III. MÜNHASIR EKONOMİK BÖLGE KAVRAMI

A. Kavram ve Tarihçesi

BMDHS'nin 57. maddesinde göre, münhasır ekonomik bölge kıyı devletinin karasularının esas çizgilerinden başlayarak 200 deniz mili uzaklığa kadar çizilen ve ekonomik konularda kesin yetkilere sahip olunan deniz alanıdır.³² Münhasır ekonomik bölge kavramı ilk olarak devletlerin kıyıların önlerinde bulunan geniş deniz alanlarında balıkçılık muhafaza bölgeleri oluşturmaya çalışması sonucunda gelişmiştir.³³ Yukarıda bahsettiğimiz üzere 1945 yılında yayınlanan Truman Doktrini neticesinde devletlerin kendi balıkçılık bölgelerini ilan etmiş olmaları, MEB kavramının çıkmasında önemli bir yer edinmiştir.³⁴ Ayrıca MEB kavramının ortaya çıkış sebeplerinden birisi de aşırı balık avcılığı sonucunda meydana gelebilecek bir balık kıtlığıdır. Çünkü devletler balık rezervinin bir sonsuzluk özelliğinin olmadığını anlamışlardır.³⁵ Uluslararası Adalet Divanı Balıkçılık Yargısı Davasında verdiği

³⁰ Yaycı, (n 19), 20; *Delimitation of The Continental Shelf (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and The French Republic)*, 30 June 1977, https://legal.un.org/riaa/cases/vol_XVIII/3-413.pdf, Erişim Tarihi: 06.12.2023.

³¹ *Case Concerning the Continental Shelf Case, (Libya and Malta), (1985)*, ICJ Reports, 13, <https://www.icj-cij.org/case/68>, Erişim Tarihi: 06.12.2023.

³² Sur, (n 6), 376.

³³ Ünal, (n 11), 140.

³⁴ 1952 yılında Peru, Ekvator ve Peru '200 Deniz Mili Kulübü'nü kurmuştur. Bunun akabinde 10 tane Karayip Denizi devleti de kendi 'patrimonyal deniz' iddialarını ortaya atarak uluslararası hukukta tanınmasını talep etmiştir. Bunların akabinde 17 tane Afrika devleti de kendi MEB'lerini ilan etmişlerdir. Ünal, (n 11), 140.

³⁵ Aksar, (n 6), 53.

karara göre kıyıda 12 deniz mili uzaklığa kadar yer alan genişlikteki bir deniz alanının balıkçılık bölgesi olarak kabul edileceğine dair bir karar vermişse de bu karar birçok devlet tarafından uygulanmayarak daha geniş alanlardaki hak iddialarını devam ettirmişlerdir.³⁶ Yaşanan bu gelişmeler neticesinde 1970'lerde MEB kavramı ortaya atılmaya başlanmış ve bu MEB alanlarının sınırlandırılmasında devletler ciddi uyuşmazlıklar yaşamaya başlamıştır. MEB kavramı ilk kez Üçüncü Deniz Hukuku Konferansı sonucu olarak 1982 yılındaki BMDHS ile resmîyet kazanmıştır.³⁷ Bu sözleşme neticesinde münhasır ekonomik bölge kavramı hukuk dünyasına girebilmiş ve nihayetinde çözüme kavuşturulabilmiştir. Kıyıları karşı karşıya veya yan yana olan devletlerin MEB alanlarını belirlerken hakkaniyet ilkesinin uygulanması gerektiği kabul edilmiştir.³⁸ Devletler bu durumda kendi aralarında bir anlaşmaya varmalıdır. Fakat uzlaşma sağlanamadığı takdirde BMDHS'nin 15. kısmındaki çözüm yollarında başvurmaları gerekir. Ayrıca devletlerin MEB'den söz edebilmesi için bu durumu uluslararası hukukta da ilan etmesi gerekmektedir.³⁹

B. Kıyı Devletinin Münhasır Ekonomik Bölge Üzerindeki Hak ve Yetkileri

BMDHS madde 57'ye göre kıyı devletleri 200 deniz miline kadar MEB ilan edebilme hakkına sahiptirler. Kıyı devletlerinin ilan ettikleri bu MEB üzerindeki hak ve yetkileri ise BMDHS'nin 56. maddesinde açıklanmıştır. Buna göre kıyı devleti bu Sözleşme kapsamında ilan ettiği MEB'de deniz yatağının üstündeki sulara, deniz yatağının ve bunun altındaki canlı ve cansız doğal kaynakları araştırabilir, işletebilir, koruyup idare edebilir. Kıyı devleti MEB'deki dalgalar ile rüzgarlardan ve sudan enerji üretebilme yetkisine de sahiptir. Ayrıca bölgenin iktisadi amaçlar çerçevesinde araştırılması ve işletilmesiyle ilgili faaliyetlerde bulunabilir. Bunlara ek olarak, kıyı devleti kendi eliyle yapay ada, tesis veya herhangi bir yapı yapma, bilimsel çalışma yürütme ve MEB'ini çevre kirliliğine karşı koruma yetkisine de sahiptir. Fakat kıyı devleti bu yapay ada, tesis veya yapılarını diğer devletlere bildirmek zorundadır. Bu konularda kıyı devletinin egemenlik hakları bulunmaktadır.⁴⁰

BMDHS, Münhasır Ekonomik Bölgedeki kıyı devletinin haklarını ve yetkilerini düzenleyerek hem deniz yatağının üstündeki sulara hem de deniz yatağında ve toprak altındaki ister canlı isterse cansız olsun fark etmeksizin doğal kaynaklar üzerinde araştırma, koruma, yürütme ve yönetim hakkı vermektedir. Fakat BMDHS'nin 56/2 düzenlemesi uyarınca bu hak ve yetkinin kullanımı gerçekleştirilirken, diğer devletlere karşı ihlallerde ve zarar verici eylemlerde bulunmaması gerekmektedir. Ayrıca Sözleşme diğer devletlerin, kıyıdaş devletin ilan etmiş olduğu MEB üzerinde üçüncü taraflara geçiş ve uçuş serbestisi ile denizaltı kabloları

---

³⁶ Ünal, (n 11), 140.

³⁷ Sur, (n 6), 376.

³⁸ Kuran, (n 17), 258.

³⁹ Doğan, (n 24), 320.

⁴⁰ Aksar, (n 6), 52; Doğan, (n 24), 321.

ve petrol boru hatları döşeme yetkisi tanımıştır. Kıyı devleti de bu duruma BMDHS'nin 56. maddesinin 3. fıkrası uyarınca sözleşme hükümlerine bağdaşacak şekilde hareket etmelidir.⁴¹

Kıyı devleti kendi MEB'inde bulunan canlı varlıkları yakalama ve bunlardan faydalanma yetkisine sahiptir. Fakat kıyı devleti bunu gerçekleştirirken canlı varlıkların neslinin tükenmesine sebep olacak kadar aşırı ölçüde kullanmamalı makul ve kabul edilebilecek bir miktarda avlanma yapacağını da belirlemelidir.⁴² Kıyı devleti MEB'deki sadece belirli bir bölgedeki canlı kaynaklar üzerinde avlanma yapacaksa kullanmadığı kısımları antlaşmalar yaparak diğer devletlere vermesi gerekmektedir.⁴³

C. Üçüncü Devletlerin Münhasır Ekonomik Bölge Üstündeki Hak ve Sorumlulukları

Üçüncü devletlerin kıyı devletinin MEB'i üstündeki hak ve sorumlulukları BMDHS'nin madde 58'de düzenlenmiştir. Buna göre yabancı devletler kıyı devletinin MEB'ine kıyısı olsun ya da olmasın seyrüsefer ve uçuş serbestliği, su altı kablo ve boru hattı döşeme ile bunların işletimini ve uluslararası denizin diğer yasal saiklerle kullanılabilmesi serbestliğinden Sözleşme'nin diğer hükümleriyle bağdaşır bir biçimde yararlanırlar.⁴⁴ Bu hükümler 88. ve 115. maddelerdir. 88. Maddeye göre üçüncü devletler bunları barışçıl amaçlarla kullanmalıdır. 155. maddeye göre ise BMDHS'ye taraf olan her devlet, üçüncü devletin makul tüm önleyici tedbirleri almasına rağmen kıyı devletinin denizaltı kablosu ya da petrol borusuna zarar vermemek için çapasını, ağını veya farklı bir av aletini feda ettiğini ispatlarsa kablo veya petrol borusunun sahibi tarafından tazmini için gerekli olan kanun ve kuralları kabul etmekle yükümlüdür. Kıyı devletleri ise buna saygı duymakla yükümlüdür.⁴⁵

Üçüncü devletler kıyı devletinin MEB'ini kullanırken onlara karşı BMDHS tarafından getirilen haklarını ve sorumluluklarını dikkate alacaklar ve bu konuda kıyı devlete karşı ihlale mahal vermeyeceklerdir.⁴⁶

Kıyı devleti kendi MEB'indeki avlanma kapasitesinin tamamını kullanamıyorsa kendi kullandığı alan hariç diğer alanları yabancı devletlere açmakla mükelleftir. Bu durumda denize çıkışı olmayan devletlerini dahi hakkaniyet ilkesi gereğince kıyı devletinin MEB'inde canlı avlanması yapabilecektir.⁴⁷

---

⁴¹ Hasan Sencer Peker, Kübra Öztürk Oktay ve Yavuz Şensoy, 'Doğu Akdeniz'de Deniz Yetki Alanları ve Enerji Kaynakları Çerçevesinde Türkiye'nin Enerji Güvenliği', (2019), 8, [1], Güvenlik Bilimleri Dergisi, 85, 90.

⁴² Doğan, (n 24), 321; Aksar, (n 6), 53; Ünal, (n 11), 141.

⁴³ Ünal, (n 11), 142.

⁴⁴ Aksar, (n 6), 53.

⁴⁵ Doğan, (n 24), 321.

⁴⁶ Aksar, (n 6), 53; Doğan, (n 24), 321.

⁴⁷ Ünal, (n 11), 142.

D. Münhasır Ekonomik Bölge Uyuşmazlıklarına İlişkin Uluslararası Mahkemelerin Kararları

Yukarıda bahsettiğimiz üzere kıyıdaş devletler arasında kıta sahanlığı uyuşmazlıklarının yanı sıra münhasır ekonomik bölge uyuşmazlıkları da yaşanabilmektedir. Barbados ile Trinidad ve Tobago devletleri arasında münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığı uyuşmazlığı mevcuttu. Bu iki devlet de BMDHS'ye taraftır. Taraflar bu uyuşmazlığı çözüme kavuşturmak için BMDHS uyarınca Hakemlik Mahkemesi'ne başvurmuştur. Verilen karar göre deniz yetki alanları sınırlandırılmasına ilk olarak eşit uzaklık ilkesi uygulanmalı, daha sonrasında özel şartlar var ise bu şartlara istinaden eşit uzaklık ilkesi üstünden gerekli değişiklikler yapılmalıdır. Hakemlik Mahkemesi'nin verdiği kararda eşit uzaklık ilkesinde değişiklik yapabilmek için aranan özel şartlar, doğal uzantı ve orantılılık ilkeleridir. Bu karar yukarıda bahsettiğimiz Uluslararası Adalet Divanı'nın Kuzey Denizi Kıta Sahanlığı Davası'nda belirtilen doğal uzantı ve orantılılık ilkesinin uygulanmasında bir istikrar özelliği taşımaktadır.⁴⁸

Birbirlerine hem kara hem de deniz üzerinden komşu olan Ukrayna ve Romanya arasında Ukrayna'ya ait olan Yılan Adası'nda münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığı uyuşmazlığı yaşamışlardır. Ukrayna'nın iddiası Yılan Adası'nın münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığına sahip olduğu yönündedir. Romanya ise buna karşı çıkmaktadır. Uluslararası Adalet Divanı'nın 2009 yılında verdiği Karadeniz Deniz Alanları Sınırlandırılması Davası'nda Ukrayna'nın iddialarını kabul etmemiş olup, kıyıların coğrafi yapısına uygun ve objektif olacak şekilde ada üzerinde öncelikle eşit uzaklık esasına göre bir hat çekilmelidir. İkinci olarak, yukarıda bahsettiğimiz gibi eşit uzaklık ilkesinde bir değişiklik yapılabilmesi için özel şartların varlığı dikkate alınmalıdır. Son olarak ise kıyı devletlerinin kıyı uzunlukları ile ilgili deniz alanının hakkaniyete göre kabul edilebilir bir sonuç ortaya çıkarmalıdır. Nitekim verilen kararda da Yılan Adası'nın münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığına sahip olamayacağı, sadece en fazla 12 mile kadar karasularına sahip olabileceği belirtilmiştir.⁴⁹

IV. TÜRKİYE VE YUNANİSTAN ARASINDAKİ DOĞU AKDENİZ'DE DENİZ YETKİ ALANLARI SINIRLANDIRMASI SORUNU

Doğu Akdeniz bugün Suriye, Lübnan, Mısır, Filistin, İsrail, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC), Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY), Yunanistan, İngiltere ile çevrilidir. Son yıllarda bölgede tespit edilen doğal kaynaklar kıyıdaş devletler arasında münhasır ekonomik bölge bakımından uyuşmazlıkların oluşmasına sebep olmuştur.⁵⁰ Aşağıdaki tabloda sadece keşfedilen doğalgaz rezerv miktarları yer almaktadır. Fakat Doğu

⁴⁸ *Barbados v. Trinidad and Tobago, Award of Arbitration Tribunal, PCA*, (11 April 2006), Hakemlik kararı için bkz., <https://pca-cpa.org/en/cases/104/>, Erişim Tarihi: 03.03.2024; Aksar, (n 6), 60.

⁴⁹ *Maritime Delimitation in the Black Sea, (Romania v. Ukraine), Judgment*, (2009), ICJ Reports; Uluslararası Adalet Divanı kararı için bkz., <https://www.icj-cij.org/case/132>, Erişim Tarihi:03.03.2024; Aksar, (n 6), 61.

⁵⁰ Kuran, (n 17), 266.

Akdeniz’de toplam hidrokarbon rezervinin 122 trilyon metreküplük olduğu düşünülmektedir.⁵¹ Doğu Akdeniz’de keşfedilen rezervler ve yaşanan MEB uyuşmazlıkları, Doğu Akdeniz’e kıyısı olmayan devletleri dahi özellikle son on yılda bölgeye çekmeye başlamıştır.

Ülkeler	Keşfedildiği Tarih	Doğalgaz Sahaları	Rezerv Miktarı (Milyar Metreküp)	Üretim Yılı
Mısır	2015	Zohr	850	2017
	2015	Batı Nil Havzası	140	2017
	2015	Atoll	42,5	2018
	2015	Nooros	19,8	2016
Filistin	2000	Gazze Marine	28,3	2017
İsrail	1999	Noa	1,4	2012
	2000	Mari-B	25	2004
	2009	Dalit	14,1	2013
	2009	Tamar	283	2013
	2010	Leviathan	509	2019*
	2011	Dolphin	2,2	2019*
	2012	Shimshon	8,4	**
	2012	Tanin	33,9	2020*
	2013	Kariş	50,9	2020*
	GKRY	2011	Afrodit	198

Şekil 1: 2020 yılı itibarıyla Doğu Akdeniz’de keşfedilen doğalgaz rezervleri⁵²

A. Doğu Akdeniz’de Yaşanan Gelişmeler

1999 ve 2000 yıllarında İsrail’in keşfettiği doğalgaz rezervleri Doğu Akdeniz’deki gerilimin başlamasına neden olmuştur. İlk olarak GKRY, Mısır ile 17.02.2003 tarihinde sonra da Lübnan ile 17.01.2007 tarihinde eşit uzaklık ilkesi çerçevesinde MEB antlaşmaları imzalamışlardır.⁵³ Ayrıca GKRY 2011 yılında Amerikan Noble Enerji şirketine adanın güneyinde hidrokarbon kaynağı çıkartabilmesine dair yetki vermesi ve şirketin de sondaja başlaması bölgede Türkiye’yi tamamen dışlayıcı bir konuma sokmuştur.⁵⁴ Türkiye ise yaşanan bu gelişmelere karşılık olarak 21.10.2011 tarihinde KKTC⁵⁵ ile 27.11.2019 tarihinde Birleşmiş Milletler tarafından resmi olarak tanınan Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti⁵⁶ ile deniz yetki alanı sözleşmesi imzalayarak Doğu Akdeniz’deki MEB bölgelerini ilan etmiştir. Bu ilan neticesinde AB ve Yunanistan’da ciddi anlamda yankı uyandırmış olup, tepkilerini çekmiştir. Bu antlaşma ile Türkiye’nin güney batı kıyı hattından başlayarak Libya’nın kuzey doğu kıyı

⁵¹ Murat Ercan ve Mehmet Can Kılınc, ‘Bölgesel ve Küresel Aktörlerin Ortadoğu Merkezli Doğu Akdeniz Politikaları Kıbrıs Çatışması ve Libya Mutabakatı’, (2020), 2, [2], Anadolu Strateji Dergisi, 15, 20; Recep Yorulmaz, ‘Libya ile Mutabakatın Doğu Akdeniz Denklemine Etkisi’, (2020), Orta Doğu Araştırma Merkezi, 1, 3.

⁵² Recep Yorulmaz, ‘Sıcak Gündem, Doğu Akdeniz’, (2019), 10, [88], Ortadoğu Analiz, 80, 81.

⁵³ Aksar, (n 6), 65.

⁵⁴ Aksar, (n 6), 65.

⁵⁵ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/10/20121010-3-1.pdf>, Erişim Tarihi: 06.12.2023.

⁵⁶ <https://unsmil.unmissions.org/un-security-council-resolution-libya-22592015>, Erişim Tarihi: 06.12.2023.

hattına kadar olan kısımlar iki devlet arasındaki deniz yetki alanları belirlenmiştir.⁵⁷ Türkiye'nin Libya ile gerçekleştirdiği deniz yetki alanı antlaşmasından sonra Yunanistan da 09.07.2020 tarihinde İtalya ile 06.09.2020 tarihinde de Mısır ile deniz yetki antlaşması imzalamıştır.⁵⁸

B. Doğu Akdeniz'de Türkiye ve Yunanistan'ın Tezleri

Deniz yetki alanlarını belirlemede Uluslararası Adalet Divanı Statüsü madde 38 ve 1982 BMDHS madde 74 uyarınca ve uluslararası mahkemelerin verdiği kararlarda hakkaniyet ilkesine vurgu yapılmaktadır. Yukarıda ayrıntılı şekilde açıkladığımız üzere Kuzey Denizi Kıta Sahaneliği davasında Almanya hakkaniyete uygun bir deniz yetki alanı dağıtımını yapılmasını talep etmiş olup Uluslararası Adalet Divanı da bunun uluslararası hukuka uygun olduğuna kanaat getirerek Almanya'nın talebini kabul etmiştir.⁵⁹ Yani denize karşılıklı kıyıları olan devletler arasındaki deniz yetki alanı uyuşmazlıklarında hakkaniyete uygun paylaşım yapılmalıdır. Nitekim Doğu Akdeniz'de en çok gerilimi yaşayan iki devlet Türkiye ve Yunanistan'dır. Bu iki devletin deniz yetki alanlarının sınırlandırma tezlerini ayrı ayrı incelemek gerekmektedir.

1. Yunanistan'ın Doğu Akdeniz Deniz Alanları Sınırlandırması Tezi

Yunanistan, Türkiye ile deniz yetki alanı sınırlandırması işleminin, Meis, Kerpe, Kaşot ve Girit adalarını içine alacak şekilde bir hattı esas alıp, kuzeyinden yapılmasını savunmaktadır.⁶⁰ Yani Yunanistan bu adaların MEB ve kıta sahanlığının bulunduğunu iddia etmektedir. Yunanistan'ın bu tezine dayanak olarak Seville Üniversitesi'nin 2001 yılında yayınladığı haritayı göstermektedir. Söz konusu bu haritada Yunanistan'ın adalarına kesin yetki verilmiştir.⁶¹

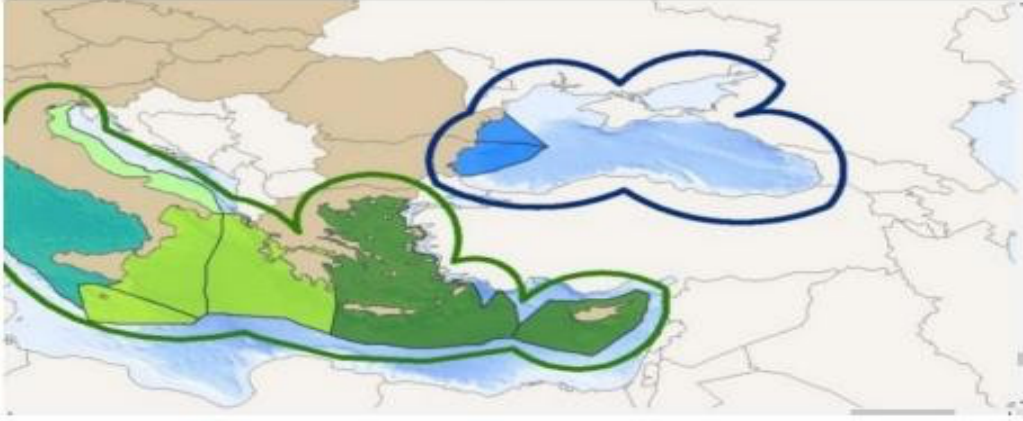
⁵⁷ Cüneyt Yüksel ve Deniz Baran, 'Uluslararası Hukukta Doğu Akdeniz Krizi ve Türkiye ile Libya Arasındaki Deniz Yetki Alanlarını Sınırlandırma Mutabakatının Değerlendirilmesi', (2020), 40, [1], İstanbul Üniversitesi Yayınevi, 519, 523; Yorulmaz, (n 51), 4.

⁵⁸ Ioannis N. Grigoriadis ve Lennart T Belke, 'Unclos and the Delimitation of Maritime Zones in the Eastern Mediterranean', (2020), 131, Eliamep Policy Brief, 1, 3.

⁵⁹ Topsoy, (n 21), 199; *North Sea Continental Shelf Cases, Federal Republic of Germany v. Denmark and The Netherlands*, 1969, ICJ Reports, 3.

⁶⁰ Aksar, (n 6), 66.

⁶¹ Önder Ersoy, Mehmet Ali Kılıç, Ed Türkan Erdoğan, M Fatih Sansar 'Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları Sorununun Tarihsel Analizi ve Hakkaniyetli Çözüm Önerileri', (2021), 1, İnsan ve Toplum Bilimlerinde Akademik Çalışmalar, 51, 60.

Şekil 2: Seville Haritası⁶²

Yukarıdaki haritada açıkça görüleceği üzere Türkiye Doğu Akdeniz'den tamamen dışlanmak istenmektedir. Fakat Yunanistan'ın Doğu Akdeniz'deki adaları ile Anadolu sahili arasında ortay hat çizildiğinde ters tarafta kalan kısım adalar olmaktadır. Dolayısıyla karasuları dışında herhangi bir deniz yetki alanına sahip olamaz.⁶³ Nitekim yukarıda bahsettiğimiz İngiltere ile Fransa arasındaki kıta sahanlığı davasında Uluslararası Hakem Mahkemesi tarafından da bu yönde bir karar verilmiştir. Verilen bu kararda kıta sahanlığının belirlenmesi açısından adaların etkisi ilk defa bir uyuşmazlığın konusu olarak gündeme gelmiştir. UHM İngiltere'nin adaların kıta sahanlığına sahip olduğuna dair iddialarını kabul etmiş olsaydı İngiltere'nin kıta sahanlığı ciddi oranda genişleyecek ve Fransa Manş Denizi'ne çıkamayacak bir hale gelecekti.⁶⁴ Uluslararası yargı mercileri tarafından verilen kararlar oldukça açık ve net olmasına rağmen Yunanistan bu kararları yok sayarak Şekil 3'deki haritayı baz alacak şekilde 09.07.2020 tarihinde İtalya ile 06.09.2020 tarihinde de Mısır ile deniz yetki antlaşması imzalamıştır.⁶⁵ Yunanistan'ın tezini çürütecek diğer bir dava ise Ukrayna ile Romanya arasında gerçekleşmiştir. Nitekim yukarıda da bahsettiğimiz üzere Ukrayna ile Romanya arasındaki Serpents Adası davasında Serpents Adası'nın MEB ve kıta sahanlığının bulunmadığı ve bu adaları baz alarak karasuları dışında bir deniz yetki alanı verilemeyeceğine karar verilmiştir.

2. Türkiye'nin Doğu Akdeniz Deniz Alanları Sınırlandırması Tezi

Türkiye Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanlarının sınırlandırılması konusunda bu bölgedeki coğrafi unsurların dikkate alınarak, uluslararası hukukun hakkaniyet ilkesi ve örf ve adet kuralları uygulanarak, uluslararası mahkemelerin verdiği kararlar doğrultusunda bir sınırlandırılma yapılması gerektiğini savunmaktadır.⁶⁶ Yani Yunanistan'ın Doğu Akdeniz'deki

⁶² Önder/Kılıç, (n 61), s.60.

⁶³ Yaycı, (n 19), 20.

⁶⁴ Yaycı, (n 19), 20.

⁶⁵ Grigoriadis, (n 55), 3.

⁶⁶ Kuran, (n 17), 271.

Girit, Rodos, Kerpe, Meis ve Kaşot adalarının MEB ve kıta sahanlığına sahip olamayacağını sadece karasuları ile sınırlı kalması gerektiğini iddia etmektedir.⁶⁷ Nitekim Türkiye Doğu Akdeniz'deki devletler arasında en uzun sahil şeridine sahip devlettir. Dolayısıyla Türkiye'nin tezlerine göre Doğu Akdeniz'deki deniz alanı 145.000 km² olmalıdır.⁶⁸ Açıkçası yukarıda açıkladığımız Ukrayna-Romanya Serpents Adası uyuşmazlığında olduğu gibi Libya-Malta arasındaki Kıta Sahanlığı Davasında Malta'nın bir ada olmasına rağmen bağımsız bir devlet olduğunu, devletlerin egemen eşitliği ilkesi uyarınca Libya ile arasındaki orta hatta yönelik deniz yetki alanının kabulünün gerektiğini belirtse de Uluslararası Adalet Divanı, Libya'nın sahil şeridinin uzunluğu, nüfusa ilişkin gerçekler dikkate alınarak hakkaniyet ilkesi gereğince Malta'nın deniz yetki alan sınırının 18 deniz mili kuzeyde olması gerektiğine ilişkin karar vermiştir.⁶⁹ Dolayısıyla uluslararası mahkemelerin deniz yetki alanlarının sınırlandırılmasına ilişkin verdiği kararlara bakıldığında Yunanistan'ın tezinin kabul edilemeyeceği açıkça ortadadır. Yani Türkiye'nin Doğu Akdeniz üzerindeki deniz yetki alanlarının sınırlandırılmasına ilişkin tezi uluslararası yargı kararlarıyla da desteklenmektedir.

Şekil 3: Türkiye ve Libya MEB anlaşmasına göre Türkiye'nin Akdeniz'deki Deniz Yetki Alanı⁷⁰

Türkiye Doğu Akdeniz ve diğer deniz bölgelerindeki alanlarını Mavi Vatan doktriniyle adlandırmaktadır. Mavi Vatan doktrini ilk olarak Cem Gürdeniz tarafından belirtilmiştir. Bu

⁶⁷ Aksar, (n 6), 66.

⁶⁸ Kuran, (n 17), 269.

⁶⁹ Aksar, (n 6), 69; *Continental Shelf Case, Libya-Malta, 1985*, ICJ Reports 13.

⁷⁰ Cihat Yayıcı, 'Türkiye-Libya Arasında İmzalanan Münhasır Ekonomik Bölge Anlaşması'nın Sonuç ve Etkileri', (2020), 42, *Kriter Dergi*, 34, 35.

doktrinde Türkiye'nin deniz alanlarının çizilmesi ve Türkiye için dünya denizcilik görüşü oluşması amaçlanmıştır.⁷¹ Şekil 4'de belirtildiği üzere Türkiye bu Mavi Vatan doktrini çerçevesinde Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti ile deniz yetki alanlarını belirleyen bir sözleşme imzalamıştır. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti ile yapılan bu antlaşmanın uluslararası hukuk kurallarına uygun olduğu belirtilmiştir.⁷² Ayrıca Türkiye bu sözleşmeyle Doğu Akdeniz'deki kendi kıta sahanlığını da tüm dünyaya açıklamıştır.

SONUÇ

Doğu Akdeniz'de keşfedilen hidrokarbon kaynakları sadece kıyıdaş devletlerin değil ayrıca Doğu Akdeniz'e kıyısı olmayan devletlerin bile ilgisini çekmektedir. Özellikle Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin bölgedeki hidrokarbon rezervlerinden tek başlarına istifade etmek istemeleri Türkiye'yi masanın dışına atma amacı doğrultusunda hareket ettiklerini göstermektedir. Bu durum Türkiye'ye kabul ettirmeye çalıştıkları deniz yetki alanlarına bakıldığında açıkça anlaşılmalıdır. Fakat Yunanistan'ın bölgedeki birkaç tane küçük adasının bulunması nedeniyle Doğu Akdeniz'deki en uzun sahil şeridinde sahip olan Türkiye'nin, Akdeniz Körfezi'ne sıkıştırılması uluslararası hukukta kabul edilebilecek bir durum değildir. Nitekim çalışmamızda yer verilen uluslararası yargı kararlarından ve 1982 BMDHS hükümlerinden anlaşılacağı üzere adalara münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığı verilmesinin kabul edilebilirliği yoktur. Bu durum deniz hukukunun örf ve adet kuralları ile hakkaniyet ilkesi gereğince de Türkiye'nin ilan ettiği deniz yetki alanlarının sınırlandırılmasında haklı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Çalışmamızda açıklanan tüm gerekçelerle Türkiye'nin Libya devletinin resmi hükümeti olan Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti ile imzaladığı ve ilan ettiği deniz yetki alanları sözleşmesi Türkiye'ye en yakın Yunan adalarıyla Türk anakarası arasında sınırlandırmanın yapılmasını ve dolayısıyla Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin deniz yetki alanlarını deyim yerindeyse sadece Antalya Körfezi ile sınırlandırmasını savunan Yunan tezini açıkça bertaraf etmektedir. Nitekim Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Hami Aksoy'un 25 Ekim 2020 ve 11 Kasım 2020 tarihindeki Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de sismik araştırma faaliyetlerine ilişkin sorulara verdiği cevaplarda Yunanistan'ı maksimalist deniz sınırı iddialarını eleştirmiştir. Hami Aksoy Yunanistan'ın Doğu Akdeniz üzerinde iddia ettiği deniz yetki alanları sınırlarının Türkiye Cumhuriyeti Devleti için hiçbir geçerliliği olmadığını beyan ederek Türkiye'nin gerçekleştirdiği sismik araştırmaların Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ankarasında 130 km uzaklıkta olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bu bölgenin Türkiye'nin kıta

---

⁷¹ Evangelos Areteos, 'Mavi Vatan and Forward Defense, The Sinuous Journey Of A Republican And Imperial Hybridization' (2020) Turkish Desk of the Diplomatic Academy of University of Nicosia, 1 4, <https://www.unic.ac.cy/da/wp-content/uploads/sites/11/2020/07/Mavi-Vatan-and-Forward-Defence-Evangelos-Areteos.pdf>, Erişim Tarihi: 07.12.2023.

⁷² Ayrıntılı bilgi için bkz., <https://www.mfa.gov.tr/sc-73-yunanistan-ve-misir-aciklamalari-hk-sc.tr.mfa>.

sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgesi içinde bulunduğunu, ve Yunanistan anakarasına 440 km uzaklıkta olduğu ifade etmiştir.⁷³ Kuşkusuz, Türkiye ile Libya arasındaki imzalanan söz konusu antlaşmanın varlığı yanında, Yunanistan'ın ileri sürdüğü tezlerin, ne uluslararası deniz hukukunun deniz yetki alanlarının “hakkaniyete uygun olarak (hakça çözüm sağlayacak şekilde)” ve “özel koşullar gözetilerek” sınırlandırılmasını öngören ilke ve kurallarına ne de bu yönde istikrar kazanan uluslararası içtihatlarla uygun olduğu savunulamaz. Sonuç olarak; Yunanistan'ın Doğu Akdeniz deniz yetki alanlarının sınırlandırılmasına ilişkin tezi hem uluslararası yargı kararlarına hem de uluslararası sözleşmelere göre kabul edilebilir bir tez değildir.

---

⁷³ Ayrıntılı bilgi için bkz., <https://www.mfa.gov.tr/sc-104-yunanistan-db-nin-ulkemizin-dogu-akdeniz-deki-sismik-arastirma-faaliyetleri-hk-ki-aciklama-hk-sc.tr.mfa>, <https://www.mfa.gov.tr/sc-109-yunanistan-db-nin-ulkemizin-dogu-akdeniz-deki-sismik-arastirma-faaliyetlerine-iliskin-yaptigi-aciklama-hk-sc.tr.mfa>.

KAYNAKÇA

- Aksar Y, *Teoride ve Uygulamada Uluslararası Hukuk II*, (3. bs, Seçkin Yayınları 2015)
- Areteos E, 'Mavi Vatan And Forward Defense, The Sinuous Journey Of A Republican And Imperial Hybridization' (2020), Turkish Desk of the Diplomatic Academy of University of Nicosia, 1
- Avcı Hİ, 'Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları Uyuşmazlığı: Yaşanan Krizler ve Etkileri' (2021), 3, [1], *Diplomasi Araştırmaları Dergisi*, 1
- Aydın H, 'Karasularının Sınırlarının Tespiti ve İç Suların Hukuki Rejimi', (2003), 7, [1], *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 61
- Balık İ, 'Türkiye'nin Deniz Yetki Alanları ve Kıyıdaş Ülkelerle Yetki Alanı Anlaşmazlıkları', (2018), 11, [1], *Kent Akademisi*, 86
- Demir İ, 'Türk Deniz Yetki Alanlarının Belirlenmesinin Hukuki Dayanakları Üzerine Bazı Düşünceler' (2020), 65, *Adalet Dergisi*, 27
- Doğan İ, *Devletler Hukuku*, (4. bs, Astana Yayınları 2020)
- Ercan M ve Kılınç MC, 'Bölgesel ve Küresel Aktörlerin Ortadoğu Merkezli Doğu Akdeniz Politikaları Kıbrıs Çatışması ve Libya Mutabakatı' (2020), 2, [2], *Anadolu Strateji Dergisi*, 15
- Ersoy Ö ve Kılıç MA, Ed Erdoğan Türkan, Sansar M Fatih 'Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları Sorununun Tarihsel Analizi ve Hakkaniyetli Çözüm Önerileri', (2021), 1, *İnsan ve Toplum Bilimlerinde Akademik Çalışmalar*, 51
- Grigoriadis IN and Belke LT, 'Unclos and the Delimitation of Maritime Zones in the Eastern Mediterranean', (2020), 131, *Eliamep Policy Brief*, 1
- Güneş Ş, 'Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi ve Deniz Çevresinin Korunması', (2007), 56, [1], *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1
- Kuran S, *Uluslararası Deniz Hukuku*, (5. bs, Beta Yayınları 2016)
- Peker HS, Öztürk Kübra Oktay, Şensoy Yavuz, 'Doğu Akdeniz'de Deniz Yetki Alanları ve Enerji Kaynakları Çerçevesinde Türkiye'nin Enerji Güvenliği' (2019), 8, [1], *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 85
- Saçı C, 'Doğu Akdeniz Enerji Rekabeti ve Türkiye' (2020), 4, [2], *Ulisa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi*, 135
- Sali ÖM, 'Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasında Doğu Akdeniz Adaları' (2022), 5 [1] *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi*, 38
- Shaw MN, *Uluslararası Hukuk*, (İbrahim Kaya (eds.), Yücel Acer ve diğerleri, 8. bs, Türkiye Bilimler Akademisi, 2019)

Sur M, *Uluslararası Deniz Hukuku*, (11. bs, Beta Yayınları 2017)

Topsoy F, 'Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasında "Hakkaniyet İlkesi" ve Dağıtıcı Adaletin Sağlanmasındaki Rolü', (2013), 13, [19], *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Hukuk Özel Sayısı*, 191

Ünal Ş, *Uluslararası Hukuk*, (1. bs, Yetkin Yayınları 2005)

Yaycı C, 'Doğu Akdeniz'de Yetki Alanlarının Paylaşılması Sorunu ve Türkiye', (2012), 4, [6], *Bilge Strateji*, 1

—, 'Türkiye-Libya Arasında İmzalanan Münhasır Ekonomik Bölge Anlaşması'nın Sonuç ve Etkileri', (2020), 42, *Kriter Dergi*, 34

Yorulmaz R, 'Libya ile Mutabakatın Doğu Akdeniz Denklemine Etkisi', (2020), *Orta Doğu Araştırma Merkezi*, 1, 3

—, 'Sıcak Gündem, Doğu Akdeniz', (2019), 10, [88], *Ortadoğu Analiz*, 80

Yüksel C, Baran D, 'Uluslararası Hukukta Doğu Akdeniz Krizi ve Türkiye İle Libya Arasındaki Deniz Yetki Alanlarını Sınırlandırma Mutabakatının Değerlendirilmesi', (2020), 40, [1], *İstanbul Üniversitesi Yayınevi*, 519

Uluslararası Adalet Divanı Kararları

Continental Shelf Case, Libya-Malta, 1985, ICJ Reports 13

Fisheries Jurisdiction, United Kingdom v. Iceland, Jurisdiction of the Court, Judgment, 1973, ICJ Reports 14

Maritime Delimitation in the Black Sea, Romania v. Ukraine, Judgment, ICJ Reports, 61

North Sea Continental Shelf Cases, Federal Republic of Germany v. Denmark and The Netherlands, 1969, ICJ Reports 3

Çevrimiçi Kaynaklar

https://archive.md/20130705155944/http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?mtsg_no=XXI-1&chapter=21&lang=en

https://legal.un.org/riaa/cases/vol_XVIII/3-413.pdf

<https://pca-cpa.org/en/cases/104/>

<https://unsmil.unmissions.org/un-security-council-resolution-libya-22592015>

<https://www.icj-cij.org/case/132>

<https://www.icj-cij.org/case/68>

<https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/52/052-19690220-JUD-01-00-EN.pdf>,

https://www.mfa.gov.tr/sc_-104_-yunanistan-db-nin-ulkemizin-dogu-akdeniz-deki-sismik-arastirma-faaliyetleri-hk-ki-aciklama-hk-sc.tr.mfa

https://www.mfa.gov.tr/sc_-109_-yunanistan-db-nin-ulkemizin-dogu-akdeniz-deki-sismik-arastirma-faaliyetlerine-iliskin-yaptigi-aciklama-hk-sc.tr.mfa

https://www.mfa.gov.tr/sc_-73_-yunanistan-ve-misir-aciklamalari-hk-sc.tr.mfa

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/10/20121010-3-1.pdf>

https://www.un.org/Depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm

<https://www.unic.ac.cy/da/wp-content/uploads/sites/11/2020/07/Mavi-Vatan-and-Forward-Defence-Evangelos-Areteos.pdf>